

**Vilniaus
universiteto
leidykla**

Lietuvos istorijos studijos

VILNIUS UNIVERSITY

Scholarly Journal

Studies of Lithuania's History

2026

Vol. 57

Published since 1992

Vilnius University Press
Vilnius, 2026

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Mokslo žurnalas

Lietuvos istorijos studijos

2026

57 tomas

Leidžiamas nuo 1992 metų

Vilniaus universiteto leidykla

Vilnius, 2026

The journal is published twice a year

Editorial Board

Editor-in-Chief

Prof. Dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Executive Secretary

Assoc. Prof. Dr. *Martynas Jakulis* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Editors:

Prof. Dr. *Zenonas Butkus* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Dr. *Borys Čerkas* The National Academy of Sciences of Ukraine,
Institute of History of Ukraine (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Bogusław Dybaś* Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland /
Scientific Centre of the Polish Academy of Sciences in Vienna
(History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Sven Ekdahl* Göteborg University, Sweden (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. *Robert Frost* University of Aberdeen, United Kingdom (History and
Archaeology H 005)

Dr. *Magnus Ilmjärv* Tallinn University, Estonia (History and Archaeology H 005)

Dr. *Neringa Klumbytė* Miami University, United States of America (Philosophy H 001)

Prof. Dr. *Mathias Niendorf* University of Greifswald, Germany (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Zenonas Norkus* Vilnius University (Sociology S 005)

Prof. Dr. *Rimvydas Petrauskas* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Dr. *Darius Staliūnas* Institute of Lithuanian History (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. *Arūnas Streikus* Vilnius University (History and Archaeology H 005)

Prof. Dr. habil. *Rafał Witkowski* Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland (History and
Archaeology H 005)

Address:

Vilnius University Faculty of History
7 Universiteto St., LT-01513 Vilnius, Lithuania
E-mail: istorijos.studijos@gmail.com
<http://www.journals.vu.lt/lietuvos-istorijos-studijos>

The articles were reviewed by two experts

Included in:

BASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate),
EBSCO, Google Scholar (h5-index 3; g5-index 4), HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link),
JournalTOCs, Lituanistika, QOAM, ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scopus, Sherpa Romeo

This publication was funded by the Research Council of Lithuania's Programme for Implementing the Priority of
Lithuanian Studies for 2025–2030, project No. S-LISs-25-24

Copyright © 2026 Authors. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access journal distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which
permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source
are credited.

Žurnalas leidžiamas du kartus per metus

Redaktorių kolegija

Vyriausiasis redaktorius

Prof. dr. *Alfredas Bumblauskas* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Atsakingasis sekretorius

Doc. dr. *Martynas Jakulis* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Nariai:

Prof. dr. *Zenonas Butkus* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Borys Čerkas* Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos
Ukrainos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Bogusław Dybaś* Torunės Mikalojaus Koperniko universitetas, Lenkija /
Lenkijos mokslų akademijos tyrimų centras Vienoje (Istorija ir
archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Sven Ekdahl* Geteborgo universitetas, Švedija (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. dr. *Robert Frost* Aberdino universitetas, Jungtinė Karalystė (Istorija ir
archeologija H 005)

Dr. *Magnus Ilmjärvi* Talino universitetas, Estija (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Neringa Klumbytė* Majamio universitetas, Jungtinės Amerikos Valstijos (Filosofija H 001)

Prof. dr. *Mathias Niendorf* Greifsvaldo universitetas, Vokietija (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Zenonas Norkus* Vilniaus universitetas (Sociologija S 005)

Prof. dr. *Rimvydas Petrauskas* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Dr. *Darius Staliūnas* Lietuvos istorijos institutas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. dr. *Arūnas Streikus* Vilniaus universitetas (Istorija ir archeologija H 005)

Prof. habil. dr. *Rafał Witkowski* Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas, Lenkija (Istorija ir
archeologija H 005)

Redakcijos adresas:

Vilniaus universitetas Istorijos fakultetas

Universiteto g. 7, LT- 01513 Vilnius, Lietuva

El. paštas: istorijos.studijos@gmail.com

<http://www.zurnalai.vu.lt/lietuvas-istorijos-studijos>

Straipsniai vertinti dviejų recenzentų

Indeksuojamas:

BASE, CEEOL, CNKI, CORE, Dimensions, DOAJ Seal, Emerging Sources Citation Index (Clarivate),
EBSCO, Google Scholar (h5-index 3; g5-index 4), HEAL link (Hellenic Academic Libraries Link),
JournalTOCs, Lituanistika, QOAM, ROAD, ScienceGate, ScienceOpen, Scilit, Scopus, Sherpa Romeo

Leidybą pagal Lituanistikos prioriteto įgyvendinimo 2025–2030 metais programos projektą Nr. S-LISs-25-24 fi-
nansavo Lietuvos mokslo taryba

Autorių teisės © 2026 Autoriai. Publikavo Vilniaus universiteto leidykla.

Tai yra atvirosios prieigos žurnalas. Žurnalas platinamas vadovaujantis Kūrybinių bendrijų licencija Priskyrimas,
kuri leidžia laisvai ir neribotai naudoti, kaip mano esant reikalinga, be kita ko, kopijuoti, daryti pakeitimus ir
kurti išvestinius kūrinius, naudoti komerciniais ir nekomerciniais tikslais nurodant informacijos šaltinį ir autorių.

Turinys

STRAIPSNIAI

<i>Lukas Pocius</i> . Vilniaus gubernijos žandarų komanda kontržvalgyboje ir jos veiklos metodai 1908–1914 metais.....	8
<i>Kęstutis Kilinskas</i> . 1920 metų vasario 21–23 dienos Kauno įgulos kareivių sukilimas: istoriografinės versijos ir įvykių rekonstrukcija	28
<i>Aigustė Starkutė</i> . Venerinių ligų kontrolė ir sergančiųjų paieška sovietų Lietuvoje 1953–1985 metais.....	47
<i>Justina Gasiūnienė</i> . XX amžiaus antros pusės modernizmo urbanistikos interpretacijos Lietuvoje: Lazdynų ir Elektrėnų atvejai	64
<i>Kotryna Bėčiūtė</i> . „Seksą palikime pabaigoje“: jaunimo spauda kaip neformalaus lytiškumo ugdymo erdvė Lietuvoje (1988–2004 m.)	80

KLASIKA

<i>Leopold von Ranke</i> . „Tik parodyti, kaip yra buvę iš tikrųjų“	98
---	----

ŠALTINIO PUBLIKACIJA

<i>Eugenijus Saviščevas</i> . Archyvinės smulkmenos. Lietuvos valdovų, pradedant Vytautu ir Jogaila, raštų nuorašai 1575 m. Brastos pilies teismo aktų knygos išraše, atspindinčiame ginčą dėl po Liublino unijos naujai nubrėžtą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos karalystės sienų.....	107
---	-----

RECENZIJOS

<i>Rūta Miškinytė</i> . Bandant žengti per slenksčius.....	116
<i>Povilas Dikavičius</i> . Lietuvos ir lietuviškumo istorinės trajektorijos žvelgiant iš šalies.....	119

APIE DISERTACIJŲ GYNIMĄ VILNIAUS UNIVERSITETO ISTORIJOS FAKULTETE

<i>Alina Borzenkaitė</i> . Apie Vitos Malašinskienės disertaciją „LDK kanceliarijos struktūra ir veikla 1566–1623 m.“ ir jos gynimą.....	123
--	-----

Contents

ARTICLES

- Lukas Pocius*. The Gendarmerie of Vilnius Governorate in the Counter-Intelligence Activities in 1908–1914..... 8
- Kęstutis Kilinskas*. The Kaunas Garrison Soldiers' Uprising on 21–23 February 1920: Historiographical Versions and the Reconstruction of Events 28
- Aigustė Starkutė*. The Control of Venereal Diseases and the Search for the Infected in Soviet Lithuania, 1953–1985 47
- Justina Gasiūnienė*. Interpretations of Late 20th-Century Modernist Urbanism in Lithuania: The Cases of Lazdynai and Elektrėnai..... 64
- Kotryna Bėčiūtė*. “Shall We Stash Sex on the Last Page?”: Youth Printed Mass Media as a Space of Informal Education of Sexuality in Lithuania (1988–2004) 80

CLASSICS

- Leopold von Ranke*. “Just to Show the Way it Really Was” 98

ARCHIVAL PUBLICATION

- Eugenijus Saviščevas*. Archival Trivia. Copies of Letters from Lithuanian Rulers, Beginning with Vytautas and Jogaila in an Excerpt from the 1575 Brest Castle Court Records, Reflecting a Dispute over the Newly Drawn Borders between the Grand Duchy of Lithuania and the Kingdom of Poland Following the Union of Lublin 107

REVIEWS

- Rūta Miškinytė*. Attempting to Cross Borders 116
- Povilas Dikavičius*. An Alternative Perspective on the Historical Trajectories of Lithuania and Being Lithuanian..... 119

ON THESES DEFENDED AT THE FACULTY OF HISTORY OF VILNIUS UNIVERSITY

- Alina Borzenkaitė*. On Vita Malašinskienė's Doctoral Thesis “Chancellery of the Grand Duchy of Lithuania: Structure and Practice in 1566–1623”, and Its Defense 123